

Arbeidstid og reise – handlingsrom og begrensninger

Advokatene Tor Olav Carlsen og
Hannah Osberg Andresen
30. august 2023

BAHR

AGENDA

Innledning

Arbeidstid og reise – hva er status?

Virkningen av når reisetid anses som arbeidstid/hva kan partene i arbeidslivet gjøre?

Avslutning

Grunnleggende rettslige utgangspunkter

Betydningen av definisjonsbestemmelser

Ikke i seg selv materiell betydning
I kombinasjon med materielle vernebestemmelser, ufravikelige materielle og kvantitative grenser

Arbeidsmiljøloven og arbeidstidsdirektivet

Offentligrettslig side av arbeidstid
Maksgrenser for arbeidstid, hviletid mv.
Angir i hvilken grad partene kan gjøre unntak

Innledning

Arbeidstid og reise – hva er status?

Virkningen av når reisetid anses som arbeidstid/hva kan partene i arbeidslivet gjøre?

Oppsummering

Hva er egentlig arbeidstid?

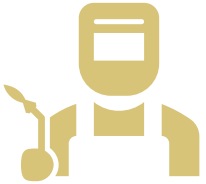
ARBEIDSTID: DEN TID ARBEIDSTAKER
STÅR TIL DISPOSISJON FOR
ARBEIDSGIVER

ARBEIDSFRI: DEN TID ARBEIDSTAKER
IKKE STÅR TIL DISPOSISJON FOR
ARBEIDSGIVER

Arbeidstidsdirektivet

«[A]ny period during which the worker is working, at the employer's disposal and carrying out his activity or duties, in accordance with national laws and/or practice»

Working

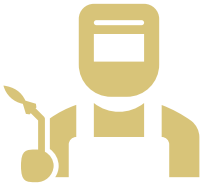
Disposal

Carrying out his activity or duties

Hvordan er arbeidstidsdirektivet tolket av EU-domstolen?

«[A]ny period during which the worker is working, at the employer's disposal and carrying out his activity or duties, in accordance with national laws and/or practice»

Working

Må ikke utføre arbeid, men «**present at the place determined by the employer**»

Disposal

Avgjørende om «the worker is **available** to provide the appropriate services immediately in case of need»

Motsatt hvis «workers can manage their time without major constraints and pursue their own interests»

Carrying out his activity or duties

Kan være oppfylt selv om det rent faktisk ikke kontinuerlig utføres arbeid:

«the fact that [the workers] are obliged to be **present and available** at the workplace with a view to providing their professional services»

Når er reisetid arbeidstid?

Tradisjonell tilnærming

Ot.prp. nr. 49 (2004–2005):

«**Reise til og fra arbeidet** vil som i dag falle utenfor definisjonen av arbeidstid. Dersom arbeidstakeren **i løpet av arbeidsdagen** blir sendt til et arbeidssted utenfor virksomheten, men kommer tilbake før arbeidsdagen er avsluttet, vil normalt slike reiser regnes som arbeidstid. **Annen reisetid** i forbindelse med arbeid lengre unna arbeidsstedet hvor for eksempel overnatting er nødvendig vil ikke være arbeidstid, med mindre arbeidstakeren blir pålagt plikter slik at vedkommende likevel må sies å stå til arbeidsgivers disposisjon»

Utvikling

Polititjenestemann (HR-2018-1036-A og E-19/16)

Coca-cola (LE-2019-19773)

EFTA-domstolens tolkningsuttalelse i Sverrisson (E-11/20)

Når er reisetid arbeidstid?

Reise *innenfor ordinær arbeidstid* i regi av arbeidsgiver

Faktisk arbeid på reise

Konkret vurdering: Reise til første oppmøtested som ikke er det faste arbeidsstedet (og tilsvarende ved retur)

Når er reisetid *ikke* arbeidstid?

REISE TIL OG FRA ARBEID

TID UNDER TJENESTEREISER PÅ
OPPHOLDSSTEDET (NÅR DET IKKE
UTFØRES ARBEID)

**HVA MED TJENESTEREISER UTENFOR
ALMINNELIG ARBEIDSTID?**

Sverrisson-saken (E-11/20)

Faktum

Inspektør i den islandske
tilsynsmyndigheten for sivil luftfart

Reise tur/retur Island til Israel (20
timer)

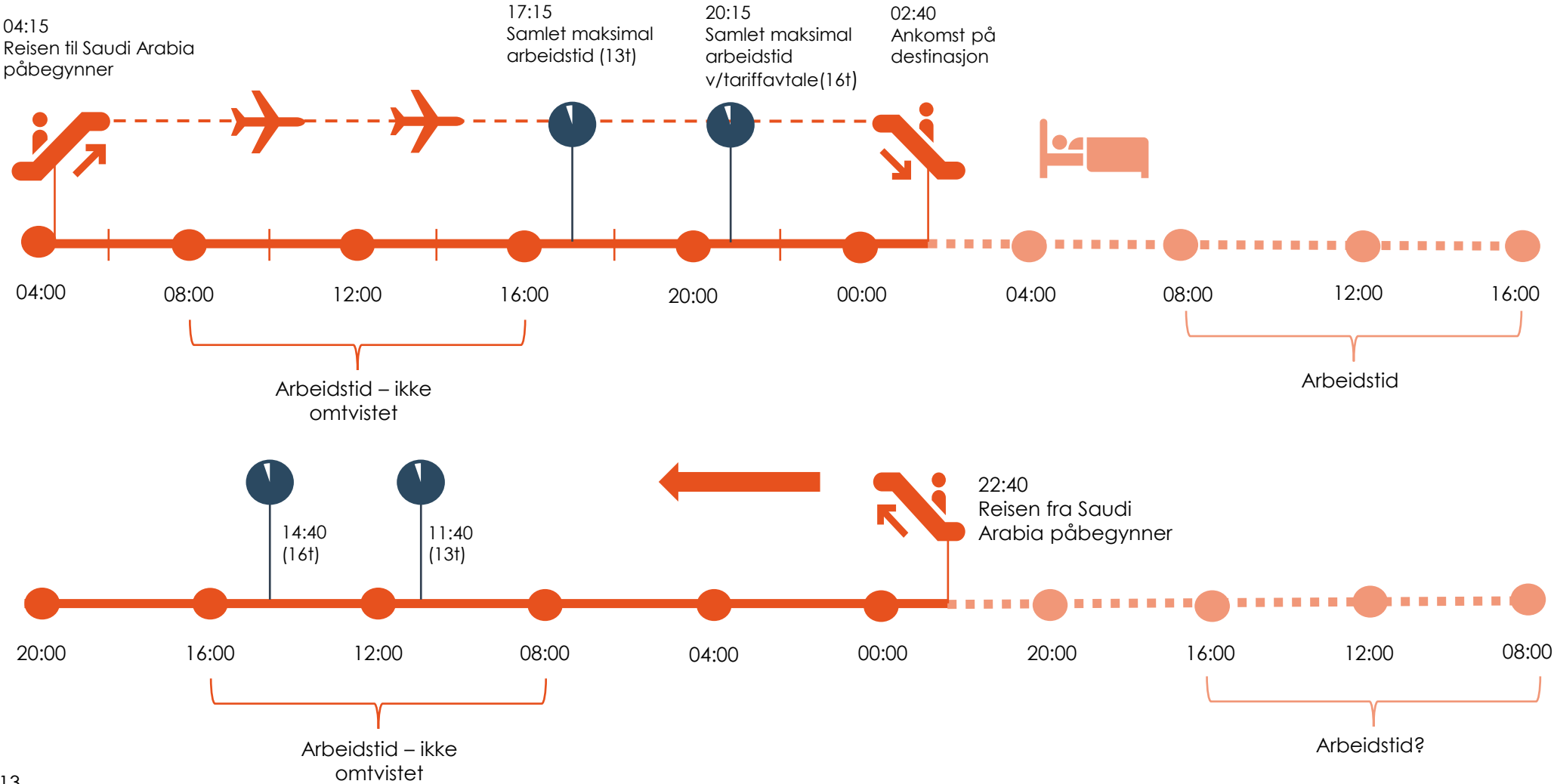

Reise tur/retur Island til Saudi
Arabia (24,17 timer)

EFTA

- Carrying out his activities or duties:
 - Reisen var «**requisite and essential for the worker to undertake dutifully**» sine oppgaver ved bestemmelsesstedet
- Disposal:
 - «A worker travelling by air is **unable to dispose freely of his time and pursue his own interests** in an unrestricted manner, as he is unable to remove himself from the working environment. Moreover, the worker is undertaking a journey under the **instruction** of his employer. While travelling by air, there may be periods of **professional inactivity**, and/or periods when the worker **cannot be contacted**. However, such periods are **inherent to the form of transport** chosen by the employer»
- Working:
 - «It follows, if a worker, such as Mr Sverrisson, is required to undertake certain assignments away from his fixed or habitual place of attendance, travelling to and from that location must be considered **an intrinsic aspect of his work.**»

Reisen til/fra Saudi Arabia

...vårt syn

Sove

Lese

Se film

Spise

Innta alkohol

- Så liten vekt at **ingen** del av en slik langvarig reise regnes som **arbeidsfri**?
- **Konsekvens:** Umulig å overholde arbeidstidsreglene i Norge
- Hva er egentlig avklart med Sverrisson?
- **Konkret vurdering**
 - Hva om reisen i stor grad er i arbeidstakers interesse?
 - Hva med konferanse på cruise?
 - Hva om arbeidsgiver på forhånd avklarer at arbeidstaker ikke skal arbeide eller være tilgjengelig under reisen?

Utfordringer for norsk rett

Ville utfallet av Sverrisson vært det samme etter norsk rett?

Ikke mulig å gjennomføre reisen (uten mellomlanding) uten å være i strid med arbeidstidsgrensene (over 13 timer eller 16 timer m/tillitsvalgte)

Mismatch mellom norske regler og EU-regler

Ren norsk setting – for galt?

Innledning

Arbeidstid og reise – hva er status?

Virkingen av når reisetid anses som arbeidstid/hva kan partene i arbeidslivet gjøre?

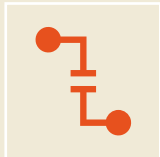

Avslutning

Beregninger

Betydning for de offentligrettslige arbeids- og hviletidsgrensene

Effekten for beregning av alminnelig arbeidstid?

Forholdet til arbeid av «**passiv karakter**»

- Aml. § 10-4 (2):

«For arbeid som **helt eller i det vesentlige er av passiv karakter**, kan arbeidstiden forlenges med inntil halvparten av de passive periodene, men ikke med mer enn to timer i løpet av 24 timer og ti timer i løpet av sju dager. Arbeidstilsynet kan, når arbeidet er særlig passivt, gi samtykke til at arbeidstiden forlenges utover det som er fastsatt i første punktum, men slik at arbeidstiden ikke overstiger 13 timer i løpet av 24 timer. Den alminnelige arbeidstiden må ikke overstige 48 timer i løpet av sju dager.»

- Ot.prp nr. 41 (1975–1976) side 63:
 - Arbeidssituasjoner der arbeidstakerne (i) må oppholde seg på arbeidstedet (og være beredt på arbeid), og (ii) det regelmessig oppstår perioder hvor arbeidstakerne ikke må utføre arbeid eller vise særlig aktpågivenhet.

Hva kan partene i arbeidslivet gjøre?

Avtale avvikende
arbeidstidsordninger som
passer den enkelte
virksomhet

- Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden etter aml. § 10-5 (2)
- Overtid etter aml. § 10-6 (5) og (9)
- Daglig og ukentlig arbeidsfri etter aml. § 10-8 (3)
- Søndagsarbeid etter aml. § 10-10 (4) og (5)
- Nattarbeid etter aml. § 10-11 (1), (4) eller (9)
- Unntak etter aml. § 10-12 (4)

Overenskomstreguleringer

Rekkevidden for avtaleadgangen?

Arbeidsmiljøloven: Fagforeninger med innstillingsrett

Arbeidstidsdirektivet: «Derogations by collective agreements»

Utviklingen i arbeidstidsdirektivet og betydningen for unntaksadgangen

Definisjonsbestemmelser vs. materielle bestemmelser

Når definisjonsbestemmelsene benyttes i kombinasjon med materielle vernebestemmelser

Rettsutviklingens betydning for overenskomstreguleringer og tariffkrav

- Coca-cola (LE-2019-19773):
 - «Som nevnt over kan det imidlertid ikke innfortolkes noen presumsjon for at arbeidstidsbegrepet i tariffavtaler (i dette tilfellet Bryggerioverenskomsten) har samme rekkevidde som arbeidsmiljøloven § 10-1.»
- Kreves klare holdepunkter for at en tariffavtale skal sies å ha inkorporert en lovbestemmelse
- Likevel: I mangel av andre holdepunkter naturlig å se hen til arbeidsmiljølovens/direktivets eksisterende arbeidstidsbegrep ved tolkningen

Eksempler

Overenskomsten del B mellom Spekter og LO for Bane NOR SF

«reisetid i den alminnelige arbeidstiden skal fullt ut regnes som arbeidstid», og «[n]år arbeidstaker har reising som en fast del av sitt arbeid, regnes denne reisetiden som arbeidstid»

Overenskomst del B mellom Spekter og Norsk Journalistlag for NRK

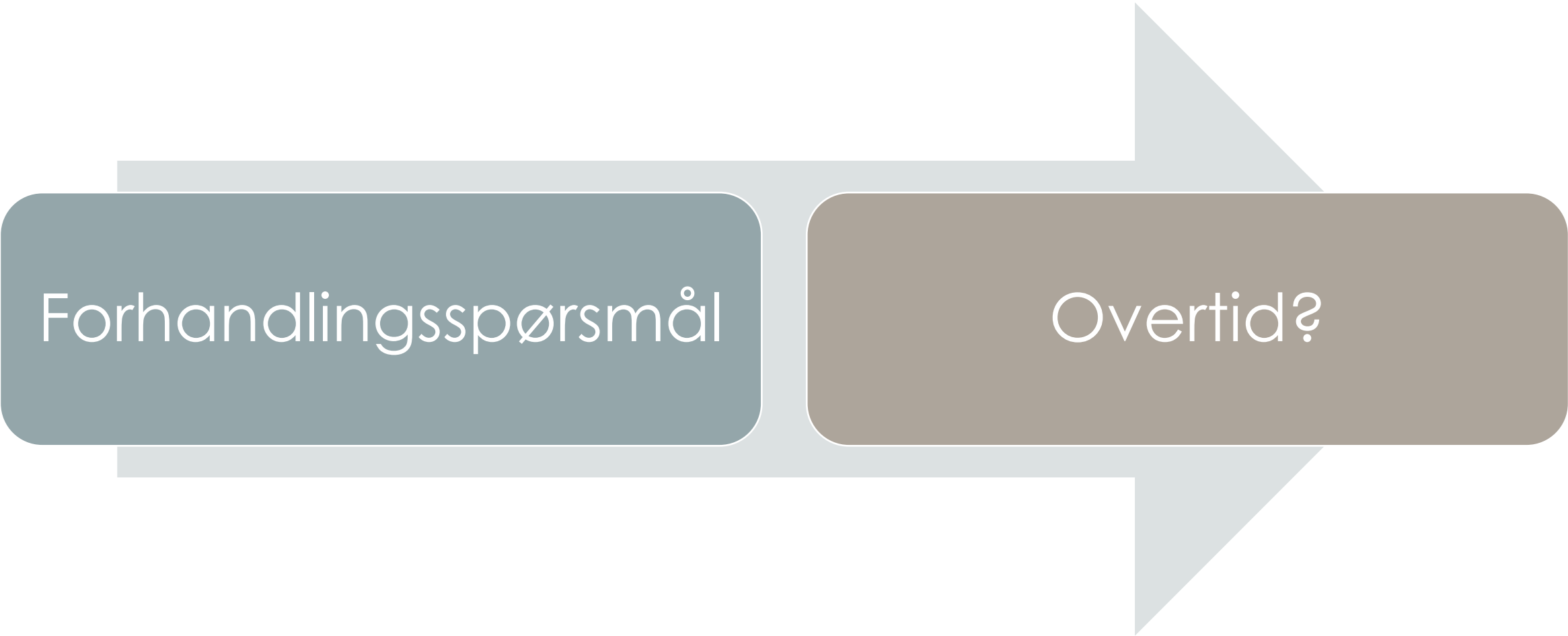
«Reisetid regnes som arbeidstid, men ikke mer enn 9 timer. Reisetid ut over 9 timer godtgjøres tilsvarende timelønn. Reise i tidsrommet 22.00-07.00 regnes ikke som arbeidstid og godtgjøres ikke dersom arbeidstakeren har rett til nattillegg eller benytter soveplass. Bilkjøring (som fører eller passasjer) er alltid arbeidstid.

Merknad: Flyreiser og venting i transitt er per definisjon reisetid.»

Landsoverenskomsten for elektrofag mellom NHO og LO

«Ved arbeid i lønssystemene i § 4 betales reisetid utover 20 km eller 20 min med fastlønn + fagarbeidertillegg (§ 3 A og § 3 C). Ved fastlønnsoppdrag lønnes tid utover 20 km eller 20 min med §§ 3 A + 3 C + 3 E.»

Godtgjørelse – ikke løst generelt

Forhandlingsspørsmål

Overtid?

Takk for oss!